

μετὰ τοῦ αὐτοκαλουμένου σημερινοῦ πατριωτισμοῦ τῶν γυμνασίων καὶ τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου.

Ἄς μὴ ἀπατῶμεν ἑαυτοὺς, ἅς ἐμβλέψωμεν εἰς τὰ γενόμενα ἐν ταῖς Ἀγγλο-σαξωνικαῖς χώραις καὶ ἅς διδαχθῶμεν ἀπὸ τὴν πείραν τῶν ἀγώνων. Πᾶσαι αἱ γενόμεναι παρ' ἡμῶν συζητήσεις περὶ συστημάτων ἀγωγῆς καὶ παιδείσεως τῆς νεότητος, πάντα τὰ Πανεπιστήμια καὶ γυμνάσια καὶ αἱ καλούμεναι μεταρρυθμίσεις καὶ μεταβολαὶ πρὸς οὐδὲν θὰ ὠφελήσωσι μέχρις οὗ δὲν ἐργασθῶμεν σπουδαίως πρὸς ἠθικοποίησιν τοῦ λαοῦ διὰ τῆς θρησκευτικῆς παιδείσεως.

(Ἐν Χαλέπῳ κατὰ μῆνα Αὐγούστου τοῦ 1901)

ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΚΑΛΤΣΟΥΝΗΣ

EΙΧΕΝ ὅλα τὰ ἐφόδια τοῦ νέου ἀνθρώπου. Τὸ σφριγος τῶν νεανικῶν του ἐτῶν τὸ ἀδάμαστον καὶ νευρῶδες ἐπεστέφετο ἀπὸ περιωπὴν καταγωγῆς καὶ φωτεινοῦ στρατιωτικοῦ μέλλοντος. Μόλις ἀπέλιπε τὰ γυμνασιακὰ βάρη, ἀπῆλθεν εἰς Εὐρώπην. Εἰσῆλθεν εἰς εἰδικὰς στρατιωτικὰς σχολὰς τοῦ Βελγίου· ἐσπούδασεν ἐκεῖ εὐσυνειδήτως καὶ εἰσῆλθε κατόπιν, προτιθέμενος νὰ καταταχθῆ εἰς τὸ Ἴππικόν, εἰς τὴν παγκοσμίου φήμης Γαλλικὴν Ἱππευτικὴν Σχολὴν τῆς *Saumur*.

Ἦλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα μὲ τὰ ὄραιότερα ὄνειρα. Ἀνῆκον εἰς οἰκογένειαν διακρινομένην ἐν τῇ Ἀθηναϊκῇ κοινωνίᾳ, μορφωμένον καὶ κοινωνικῶς καὶ επιστημονικῶς, μὲ τὴν ἀρρενωπὴν, μελαΐνν ψυδογνωμίαν, τὴν ἐνθυμιζούσαν πρωτεργάτας πολεμικοὺς, μὲ τὴν ἀτίθασσον δραστηριότητά του, μὲ τὸν ἵπποτικόν, τὸν γενναυόφρονα καὶ ἀκέραιον χαρακτῆρά του, κατέκτησεν ἐν τῇ πατρίῳ τὰς γενικὰς συμπαθείας. Ἡ κοινωνία τὸν

ἐνγκαλιόθη καὶ ὁ στρατὸς εἶχεν ἤδη εἰς τοὺς κόλπους τοῦ τίμιον καὶ γενναῖον στρατιώτην.

Ὁ τελευταῖος ἀτυχῆς πόλεμος, τὸν εὔρε προθύμιον ὑπερασπιστὴν τῆς Πατρίδος. Ἐτάχθη ἐν τῇ πρώτῃ γραμμῇ, πάντοτε προθύμιος, ἐνθουσιώδης, ὑπερήφανος, καρτερικός. Ὡς Ἀνθυπίαρχος δὲν εἶχε βεβαίως εὐρὸν στάδιον δράσεως, ἀλλ' ἡ ψυχικὴ δυσθυμία δὲν κατόρθωσε ν' ἀποπνίξῃ ἐν ἑαυτῷ τὴν φλόγα τοῦ πατριωτισμοῦ τοῦ ἐγκαρτεροῦντος. Ἀνῆκον εἰς τὸ πρῶτον Ἴππικόν σύνταγμα τῆς Ταξιαρχίας Μακροῦ,

✱ **ΘΕΟΔΩΡΟΣ Γ. ΠΑΧΤΣ** ✱

ΑΝΘΥΠΙΛΑΡΧΟΣ

✱ 'Απέθανεν ἐν Παρισίοις τὴν 12ην Φεβρουαρίου 1900 ✱

ἐπεδείξατο διαγωγὴν λίαν τιμητικὴν δι' αὐτόν, αἱ ἐκθέσεις δὲ τῶν προϊσταμένων ἀρχῶν, κολακευτικώτατα μαρτυροῦσι τὴν πρὸς τὸ καθήκον ἀφοσίωσίν του καὶ εὐλάβειαν.

Ἡ αὐλαία τῆς δράσεως ἦτον ἀνοικτὴ ἐντελῶς. "Ὅτε ἀσήμερόν τι γεγονός, ἐνδεδίκεται μετὰ κεραυνώδους φρίκης. Ὁ Θεόδωρος Παχὺς ἀπτόχετο εἰς Παρισίους διὰ νὰ ὑποστῇ θεράπειαν. Ἐν δῆγμα μαμιοθρέπτου κυναρίου ἠπειλεῖ τὴν ῥοδίνην καὶ εὐέλπιδα ἐκείνην ζῶν.

Καὶ ἡ πόλις τοῦ βορῦβου καὶ τῆς χαρᾶς ἐδέχετο ἓνα κατάδικον

θανάτου. Καὶ θανάτου ὀδυνηροῦ, ἀδυσωπύτου, φρικώδους. Καὶ δὲν ἐπρόφθασεν ὁ ἀτυχεῖς Ἀνθυπίαρχος νὰ εἰδῆλθῃ εἰς τὸ Λυσίατριον, ὅτε ἐγένετο ἥρως λυρικωτάτου διηγήματος.

Ὁ φύσει νευρικός, ἐγένετο νευρικώτερος. Ἡ νόσος ὑπέβωσκε καὶ ὁ πλήρης ζωῆς **Θεόδωρος Παχὺς** κατελήθη ἀπὸ ἀφασίαν:

Βλέπων ἐγγίζον τὸ ἀνίκεστον τέλος, ζητεῖ νὰ γράψῃ.

Ἡ διαθήκη του, ἡ πρὸ τοῦ τρομεροῦ θανάτου γραφεῖσα, συνίστατο ἀπὸ τρεῖς λέξεις. Εἶναι ὀλιγόλογος ἡ διαθήκη τῆς νεολαίας, ἡ διαθήκη ἦν γράφουν τριακόντα ἔτη, εἰς τὸ προσκόνιον ἀκόμη τῆς κοινωνικῆς ζωῆς.

Ἐν τῇ ξένη, μακρὰν φιλάτων γονέων, ἀδελφῶν καὶ ἀγαπητῶν συναδέλφων, ἐν τῇ πόλει, ἦτις μόνον εἰς τὴν ζωὴν ἀνίκει καὶ δι' αὐτήν, νομίζει τις, ὠκοδομηθῆ, ἀπελπὶς ὁ **Παχὺς**, ἠσθάνθη ὀδυνηρότερον τὸν θάνατον. Καὶ ἀνέκυψεν ἀμέσως ὁ τίμιος χριστιανός, ὁ πιστός τηρητὴς τῶν πατρίων παραδόσεων. Εἶδε τὴν θρησκείαν μόνην παρήγορον, μόνην σύντροφον.

— Θέλω νὰ ἐξομολογηθῶ!

Ἴδου ἡ διαθήκη του.

Ἴδου ἡ τελευταία σελὶς τῆς ζωῆς του, ἡ τόσον εὐσεβῶς ὑπὸ τὰς σκληροτέρας συνθήκας τῆς τραγικότητος τερατοῦσα τὴν ὑπαρξίν του.

Μετῆφέρθη εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τὴν Ὁρθόδοξον. Εἰσῆλθεν ὁ ἐτοιμοθάνατος καὶ ἐσπευσε νὰ ἐξομολογηθῆ. Καὶ ἡ ἐξομολόγησις του ἦτον εἰς μετριόφρων τῆς ζωῆς του χαρακτηρισμός. Δὲν ἐπρόφθασε νὰ κάμῃ ὅ,τι ἐφιλοδοξεῖ ἐν τῇ ζωῇ: ἀπετύγχανεν ἤδη καὶ εἰς αὐτὸν τὸν θάνατον, τόσῳ πρόωρον, τόσῳ ἀνοικτίριμον, τόσῳ ἄδοξον!...

Ἐλαβε μολυβδίδα διὰ νὰ χαράξῃ τὰς τελευταίας ὀλίγας ἀποχαιρετιστηρίους γραμμὰς. Μάτην. Ἡ χεὶρ ἠδυνάτει νὰ συναρμολογήσῃ τοῦ ἐπισκοτιζομένου ὀλονεν πνεύματος τοὺς τρομώδεις συλλογισμούς. Καὶ ἔπεσεν ἐκ τῆς χειρὸς του ἡ μολυβδὶς καὶ ἐν αὐτῷ τῷ εὐκτηρίῳ οἴκῳ, ἐν τῇ στάσει ἴσως ἐκείνῃ τῆς συντριβῆς, διὰ τελευταίαν φορὰν ἀνάζητῶν τὴν πολυφιλητον καὶ πολύτιμον μητέρα του ἐξέπνευσε, μὲ τὸ ὄνομά της εἰς τὰ σθεσμένα πλέον χεῖλιν του.

Τὸ εἶδος τοῦ θανάτου, τοῦ ἐκ λύσσης, εἶχε δίκαιον ὁ **Παχὺς** νὰ χαρακτηρίσῃ ὡς ἀποτυχίαν. Ἄλλ' αὐτὸς κατῶρθωσε νὰ τὸν ἐξιδανικεύσῃ, νὰ τὸν καταστήσῃ ποιητικόν. Καὶ ἀπέθανεν ὑπὸ περιστάσεις πίστεως καὶ ἀγάπης, ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας, ὑπὸ τὰς εὐλογίας αὐτῆς...

Καὶ ὑπέσθη οὕτω νέον ἀδόκητον τραῦμα ὁ ἐγκριτός καὶ εὐγενέστατος Ἑλληνικὸς οἶκος **Παχὺ**. Τρεῖς μόνους υἱοὺς εἶχον καὶ ἀπώλεσαν οἱ ἀτυχεῖς γονεῖς καὶ τοὺς τρεῖς ἐκ τυχαίων καὶ ἀπροόπτων ἀτυχημάτων, ἅτινα ἐπὶ μᾶλλον εἰσδύουν εἰς τὰς φιλοστόργους καρδίας.

Καὶ ἐκομίσθη ἐδῶ ὁ νεκρὸς τοῦ δυσμοίρου νέου καὶ ἡ σκληρῶς δοκιμασθεῖσα ἀτυχεῖς οικογένεια, στερηθεῖσα καὶ αὐτοῦ τοῦ τελευταίου ἀσπασμοῦ, ἐδέχθη ἐν κεκλεισμένῳ φρετέρῳ τὸν προσφιλεῖν νεκρόν, ὅστις πρὸ ἐτῶν ἤρχετο εἰς τὴν πατρίαν μὲ τόσα ὄνειρα καὶ τόσας προσδοκίας καὶ ἤδη ἐκομίζετο ἐν μέσῳ ὀλοφρυμῶν καὶ δακρύων...

